

СТАНОВИЩЕ

от доц. д-р Мариян Стоядинов

Православен богословски факултет, ВТУ „Св. св. Кирил и Методий”
относно дисертационен труд за присъждане на научна и образователна
степен „доктор“ на Георги Красимиров Чочев,

Богословски факултет на СУ „Св. Климент Охридски”

Тема на предложения труд:

Пресвета Богородица в домостроителството на спасението

Разглежданата дисертация е посветена на една важна, както за сотириологията, така и за теотокологията, тема. Пресечната точка – мястото и ролята на св. Богородица в домостроителството на спасението – е удачно формулирана изходна позиция.

В становището си ще се спра първо на формалните параметри, а след това и на съдържателната страна на изследването.

I.

Обемът на дисертацията е 188 страници със следната структура: *Предговор, Увод, изложение в три Глави, Заключение и Използвана литература.*

Структура, език, цитиране.

Работата е добре **структурирана**. Предговорът е сравнително кратък, ограничен само до личната мотивация на автора.

Уводът е посветен на основните уводни теми, вкл. *актуалност, предмет, изворова основа и научна разработеност на темата, цел, задачи, методология*. Не се споменава нищо за *обект* на изследването обаче. Всъщност, *обектът* на изследването (ролята на Пресвета Богородица в домостроителството на спасението) е представен от докторанта като *предмет*. Разликата между **обект** и **предмет** е ключова за

едно научно изследване и няма логика докторантът да я подминава. Едно подзаглавие най-малкото би помогнало предметът да бъде дефиниран ясно.

Изложението е обособено в три глави, като първа и втора, доколкото се занимават с изворите, са по същество въведителни спрямо трета глава.

Езикът на изследването е на добро ниво, но правят впечатление изрази, които нямат място в българския богословския речник. Визирам нечленуването на Бога (примерите са буквално на всяка страница). Когато изричаме или изписваме лично име на езическо божество (Перун, Тангра, Зевс) то не се членува. Но „бог”, в библейския смисъл на думата, не е лично име като по-горе приведените. Затова е прието да говорим и пишем *за Бога*, а не *на Бог*, да се молим *на Бога*, а не *на Бог*.

На места докторантът отделя място за описанието на общоизвестни факти, което би могъл да си спести. При положение, че първите и единствени читатели на текста (до публичната защита) са членовете на академичната колегия и съответно на научното жури, информативни масиви в текста от типа „кой кой е” – като започнем от библейските персонажи и стигнем до съвременни автори – са излишни. Преразказите на библейски „разкази” – също. Ако обаче се пише популярно или за богословски малограмотна аудитория, тогава са задължителни.

Преводът на названията на светоотеческите трактати би трябвало да се съобрази поне с версиите, налични в курса по *Патрология* на проф. Цоневски. Така докторантът би избегнал интерпретации като „Облечение (вероятно опит да се преведе руското *обличение*...) и опровержение на лъжливото знание” (с. 8).

Цитирането под линия не винаги е съобразено със стандарта за научна работа. Светоотеческите цитати на места са черпени от вторични източници, вкл. от анонимни преводи (визирам т.нар. „Зографски” издания), което не е добър похват за критична работа с текст по принцип. За съжаление често ми се налага да правя тази забележка по отношение на докторски дисертации. Когато става дума за курсови работи в бакалавърска степен е приемливо, но на ниво дисертация е просто неуважение към академичното писане, което не бива да се подминава в подготвящите докторантите катедри. Със сигурност докторантът е имал достъп, най-малкото в библиотеката на БФ до *Συγγράματα*, а и до по-нови критични издания на патристичните извори. Дори да четем безкритично превеждани или преразказвани светоотечески текстове, уважението към обекта на изследването предполага поне справка и

цитиране на критични издания. Библейските посочки също не се поставят под линия, така както и св. Библия не поставяме в библиографията (бидейки Книга на книгите, а не просто „една от списъка“). Ако авторът цели „четивност на текста“, характерна за популярните жанрове, в един научен текст това не може да е мотив. В заключение, в *Използвана литература* има заглавия и автори, които не са цитирани в теста под линия.

II.

Първа глава *Библейският текст и светоотеческото творчество – основни извори за теотокологията* (18-72) е посветена на изворите – библейски и патристически. Това диференциране е удачно формулирано по принцип. Съответно, главата съдържа две подтеми. В първата подтема обаче – *Библейският текст – най-авторитетният извор за теотокологията* – няма ясен ориентир за методологията на библейското изследване. Не са обособени директните свидетелства от предобразите (стр. 20-21). Би било добре да има поне елементарна систематизация; примерно, на библейските книги с директни свидетелства за живота на св. Богородица и на онези, в които има само предобрази. Тук е мястото и на критичното обговаряне на авторитетните академични изследвания, които потвърждават тезата/тезите на докторанта и съответно онези, с които той би встъпил в дебат. В тази част от изследването няма нужда от обобщения като: „Учението за девството в периода II – VII в. девството е основна тема в съчиненията на много от светите отци. По-късно тази тема става основна и в православната химнография, съчиненията на църковните писатели и светци, където ще бъде разгледана като предпоставка за осъществяването на въплъщението на Сина Божи.“ (с. 24). Дори последното да е вярно (не коментирам словоредата), не му е мястото в подтема за анализ библейските извори.

За втората част от първа глава, както и за цялата втора глава *Други извори за живота и личността на Майката Божия* (73-109), важи същата препоръка за систематизация. Препоръката за критичната работа с изворите също остава в сила. Недопустимо е да има цитирани пасажии или твърдения, почерпени от споменат автор/източник, без посочка под линия (стр. 40, 52, 59) или с посочка, в която липсва каквото и да било съдържание (с. 159).

Названието на последната трета глава: *Пресвета Богородица – начало на изкупителното Христово дело* (стр. 110-165) по своеобразен начин повтаря темата на дисертацията. Това е косвено потвърждение на казаното по-горе за въведителния характер на първите две глави. Всъщност, ако в дисертацията има приносни моменти, те би трябвало да се съдържат в тази последна част от текста. Тук именно докторантът успява да изпълни поставената в началото на изследването си цел, а именно: **Да се анализира ролята на Света Богородица в домостроителството на спасението, имащо своето начало от първите векове.** Добро впечатление прави и опитът за критичен анализ на различните хипотези в текста. Анализът – най-вече в последната трета точка – е изграден върху резултата от предходните глави. Струва ми се излишно повторение изложеното в точка *3.1. Животът на Пресветата Дева*, тъй като на тази тема докторантът посвещава немалко страници в предходните глави.

Ограничението в обема на становищата не позволява по-детайлно анализиране на съдържанието. Повечето от недостатъците, коментирани по-горе, са отстранени при последваща редакция.

Въз основа на изложеното до тук давам положителна оценка за докторската дисертация на Георги Красимиров Чочев и при успешна защита ще гласувам с „ДА“ за присъждането му на ОНС „доктор“ по научната специалност „Теология“.

Велико Търново

20.08.2018 г.

Доц. д-р Мариян Стоядинов

.....